

УДК 821.111(73)-31.09

DOI: 10.31652/2786-9083-2025-6(2)-81-91

*Світлана Таратута, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської філології, перекладу та світової літератури
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
ORCID.org/0000-0002-9236-1123
Scopus ID: 58519972100
s.l.taratuta@gmail.com*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ АМЕРИКАНСЬКОГО ПІДЛІТКА: РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ РОМАНІВ ДЖ.Д.СЕЛІНДЖЕРА «ЛОВЕЦЬ У ЖИТІ» ТА ДІ БІ СІ П'ЄРА «ВЕРНОН ГОСПОДЬ ЛІТТЛ»

Мета роботи – дослідження трансформації англійського підлітка в сучасній літературі. Об'єктом виступають романи «Ловець у житті» Дж.Д.Селінджера та «Вернон Господь Літл» Ді Бі Сі П'єра.

У дослідженні використані компаративний, історико-описовий методи та метод культурологічного аналізу.

Зроблено спробу системного компаративного аналізу зазначених творів. Акцентовано особливості наративної манери романів, наявність дієгетичного наратора, зроблено висновок про те, що насиченість сленговою та емоційно забарвленою лексикою здебільшого негативною конотації в романі «Ловець у житті» та ненормативною лексикою в романі «Вернон Господь Літл» має ідейне навантаження і відображає несприйняття героями творів оточуючого світу, протистояння йому.

Розглянуто роль психологічної травми в образах героїв творів та її вплив на їхні вчинки, на ставлення до соціуму.

Акцентовано увагу на відмінності в соціально-фінансовому статусі (заможний Голден проти бідного Вернона з неповної родини, що мешкає у провінційному містечку), що вказує на розширення фокусу зображення підлітка: від бунту забезпеченого хлопця, який багатьма науковцями іронічно критикується, до гострого соціального протистояння знедоленого героя.

Проаналізовано соціально-історичний контекст написання обох романів і з'ясовано відмінності. «Ловець у житті» відображає післявоєнну Америку 1950-х років, що характеризується економічним розквітом, соціальним конформізмом та фальшивим публічним фасадом, проти якого бунтує Голден Колфілд. Натомість «Вернон Господь Літл» є гострою соціальною сатирою на Америку початку ХХІ століття, де домінують споживацтво, медійна маніпуляція, корупція та загальний абсурд. Ретельно простежено характер бунту проти системи кожного з героїв.

Проаналізовано зміну літературної парадигми. На відміну від «Ловця у житті», який знаходиться на перетині модернізму та постмодернізму, роман «Вернон Господь Літл» завдяки концентрації подій тяжіє до абсурдизму з метою загострення соціальної та моральної проблематики і водночас є яскравим зразком літератури нової ширості – ключової складової метамодернізму. З'ясовані риси літератури нової ширості, наявні в романі «Вернон Господь Літл». Зроблено висновки, що якщо Голден Колфілд бунтує проти внутрішньої порожнечі та лицемірства суспільства 1950-х, то Вернон Господь Літл веде відкриту і відчайдушну боротьбу з жорстокою, корумпованою та маніпулятивною медіа-реальністю ХХІ століття, водночас демонструючи глибоку внутрішню моральність і щирість, характерну для нового літературного напрямку.

Ключові слова: підліток, бунт, наративна манера, соціально-історичний контекст бунту, маніпулятивність медіа, фальшивість світу, література нової ширості

*Svitlana Taratuta, PhD in Philology, Associate Professor, German Philology, Translation and
World Literature Department Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
ORCID.org/0000-0002-9236-1123
Scopus ID: 58519972100
s.l.taratuta@gmail.com*

TRANSFORMATION OF THE AMERICAN TEENAGER IMAGE: DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING WHEN STUDYING THE NOVELS OF J.D. SALINGER'S "THE CATCHER IN THE RYE" AND DBC PIERRE'S "VERNON GOD LITTLE"

The purpose of the work is to study the transformation of an English teenager in modern literature. The objects are the novels "The Catcher in the Rye" by J.D. Salinger and "Vernon God Little" by DBC Pierre.

The study uses comparative, historical-descriptive methods and the method of cultural analysis.

An attempt is made at a systematic comparative analysis of the works. The features of the narrative style of the novels, the presence of a diegetic narrator are emphasized, and it is concluded that the saturation of slang and emotionally colored vocabulary with a mostly negative connotation in the novel "The Catcher in the Rye" and non-normative vocabulary in the novel "Vernon God Little" has an ideological load and reflects the heroes' rejection of the surrounding world, their opposition to it.

The role of psychological trauma in the images of the heroes of the works and its influence on their actions and attitude to society are considered.

The emphasis is on the differences in socio-financial status (wealthy Golden versus poor Vernon from a single-parent family living in a provincial town), which indicates an expansion of the focus of a teenager depiction: from the rebellion of a wealthy boy, who is ironically criticized by many scholars, to the acute social confrontation of a disadvantaged hero.

The socio-historical context of the writing of both novels is analyzed and the differences are clarified. "The Catcher in the Rye" reflects the post-war America of the 1950s, characterized by economic prosperity, social conformism, and a false public facade, against which Golden Caulfield rebels. In contrast, "Vernon God Little" is a sharp social satire on America of the early 21st century, dominated by consumerism, media manipulation, corruption, and general absurdity. The nature of the rebellion against the system of each of the heroes is carefully traced.

The change in the literary paradigm is analyzed. Unlike "The Catcher in the Rye", which is at the intersection of modernism and postmodernism, the novel "Vernon God Little", due to the concentration of events, tends towards absurdism in order to exacerbate social and moral issues and at the same time is a vivid example of the new sincerity literature—a key component of metamodernism. The features of the new sincerity literature present in the novel "Vernon God Little" are clarified. The conclusions are drawn that if Golden Caulfield rebels against the inner emptiness and hypocrisy of the 1950s society, then Vernon God Little leads an open and desperate struggle with the cruel, corrupt and manipulative media reality of the 21st century, while at the same time demonstrating a deep inner morality and sincerity characteristic of the new literary trend.

Keywords: teenager, rebellion, narrative style, socio-historical context of rebellion, media manipulateness, falsity of the world, new sincerity literature

У 2003 році одну з найпрестижніших літературних премій світу, Букерівську, виборов автор-початківець із вельми сумнівним бекграундом і претензійним псевдонімом Ді Бі Сі П'єр (перша частина розшифровується як *dirty but clean*) за роман «Вернон Господь Літл». Паралель роману з твором Дж.Д.Селінджера «Ловець у житті» зчитувалася з кожної сторінки: образ головного героя, оповідна манера, показ американського суспільства очима підлітка та нещадна критика цього суспільства тощо. Символічно, що «Вернон Господь Літл» з'явився двома роками пізніше, ніж читаючий світ відзначив 50-річчя селінджерівського роману.

Актуальність дослідження обумовлено низкою факторів. Зазначені романи являють собою значущі етапи в зображенні американського підлітка в літературі

і відтворюють зміну літературних парадигм, отже компаративний аналіз творів дозволить простежити трансформацію фігури підлітка в американській культурі та літературі впродовж більш ніж пів століття. Обидва твори демонструють різні шляхи та проблеми дорослішання, пошуку ідентичності і боротьби із суспільством. Їхнє співставлення дає матеріал для нового прочитання жанру роману виховання та його динаміки в літературі XX–XXI ст. Проблеми, підняті в романах (відчуження, пошуку сенсу, моралі та щирості, впливу медіа), залишаються актуальними для розуміння сучасних підлітків та їхніх психологічних проблем. До того ж робота з творами, які презентують різні літературні напрями та епохи, сприяє розвитку критичного мислення, удосконалення читацької компетенції.

Роман Дж.Д.Селінджера «Ловець у житті» має більш ніж 70-річну історію вивчення. 50-річчя публікації роману було ознаменовано статтею Л.Менанда «Холдену п'ятдесят. «Ловець у житті» та що він породив» (), яка узагальнила сутність образу Голдена Колфілда, вплив твору на подальший розвиток американської та світової літератури. Дослідження роману «Вернон Господь Літл» здебільшого містять компаративну складову, яка простежує його спадкоємність по відношенню до «Ловця у житті». Зазначений компонент спостерігаємо в роботах К.О'Грейді (O'Grady, 2003), С.Ф.Маккарті (McCarthy, 2004), Дж.К.Оатса (Oates, 2003), С.Сифтона (Sifton, 2003), М. Брейс (Brace, 2003) С.Чочії (Cіocіa, 2016) та інших.

У низці досліджень романи розглядаються як *young adult literature*. С.Чочія пов'язує успіх роману Селінджера з тим, що «Холден з'явився на світі в той самий час, коли сильна підліткова культура почала відчуватися в американському суспільстві» (Cіocіa, 2016, с. 5), водночас зауважуючи, що дослідження К.Бакстера (Baxter, 2008). та С.Чінн (Chinn, 2008) навели аргументи на користь того, що підлітки стали сприйматися як окрема суспільна група після Другої світової війни. У США «1950-і роки стали першим випадком, коли всі засоби масової інформації цілеспрямовано орієнтувалися на молодь як на окрему аудиторію» (Mintz, 2004, с.295).

Образи головних героїв досліджуваних романів розглядаються на тлі сучасного їм американського суспільства, простежується якою мірою воно впливає на підлітків, які соціальні моменти і з якої причини викликають в них неприйняття і спротив, у чому полягає дисфункціональна динаміка стосунків американського підлітка із соціумом.

Водночас відсутні дослідження, які б розглядали роман «Вернон Господь Літл» не тільки з позицій співставлення із романом Селінджера, але й під кутом зору приналежності до літератури нової щирості.

Метою даної статті є дослідження трансформації образу американського підлітка в сучасній літературі на основі комплексного компаративного аналізу творів «Вернон Господь Літл» та «Ловець у житті».

Романи Дж.Д.Селінджера та Ді Бі Сі П'єра мають потужний виховний потенціал і розкривають психологію підлітка. Компаративне вивчення

зазначених творів в рамках університетської філологічної освіти, безумовно, сприятиме розвитку критичного мислення та читацької компетенції.

В обох творах простежуються автобіографічні риси, що певним чином зближує позиції авторів та їхніх героїв, кожний з яких опиняється в ситуації протистояння оточуючому світу, але протистояння це різне, як, власне, різняться і герої, попри всю їхню схожість, відрізняється і Америка 50-х років XX століття і початку нового тисячоліття.

Отже, головні герої обох творів — це підлітки 15 та 16 років, перш за все різні за своїм соціальним та фінансовим статусом. Народжений у доволі забезпеченій родині Голден Колфілд відчуває себе цілком комфортно і захищено з батьківськими грошми в кишені, що дозволяє йому безбідно існувати в Нью-Йорку декілька днів, очікуючи моменту, коли його батьки в черговий раз примиряться з фактом виключення сина зі школи. Недарма герой роману Дж.Фаулза Клегг, читаючи «Ловця у житті», обурений цим образом і не розуміє, які проблеми можуть виникати у багатих хлопців. Саме через факт заможності багато літературознавців відмовляли Голдену у визначенні «бунтар», іронічно зауважуючи, що надто комфортно він бунтує: живе в отелі, їздить на таксі, ходить в театр, відвідує ресторани, замовляє повію тощо. Соціальний статус Вернона Літтла набагато нижчий: підліток із неповної родини, що мешкає в невеличкому провінційному містечку в штаті Техас, виховується однією мамою, яка рахує копійки і заздрить кожній новій покупці своїх подруг.

Романи мають схожу наративну манеру: оповідь ведеться від першої особи — дієгетичного наратора, яким є головний герой. Саме тому мовленнєва характеристика має доволі серйозне ідейне навантаження. Мова Голдена, наближена до живої підліткової розмовної мови 50-х років XX ст., сповнена сленгу та повторів. Найбільш частотними стають “phony” (фальшивий), за допомогою чого він висловлює свою зневагу та презирство до лицемірства дорослого світу та суспільних норм, “goddamn” (чорт забирай), “kills me” (це мене вбиває/просто супер), які слугують для вираження сильних емоцій та сарказму. Мова Голдена взагалі емоційно забарвлена, сповнена оціночної лексики, здебільшого негативної конотації. При цьому конструкції прості, що відображає властиву його віку імпульсивність, бажання бути щирим та уникати фальші та умовностей, якими сповнений, з його точки зору, оточуючий світ.

Якщо на тлі більшості позитивних рецензій на «Ловця в житті» «критики, яким книга не подобалася, висловлювали своє неприйняття люто, засуджуючи, зокрема, використання ненормативної лексики» (Сосія, 2016, с. 4), то в романі «Вернон Господь Літтл» цей аспект навмисно гіпертрофований: твір насичений грубим сленгом та обсценною лексикою, яка превалює в мові головного героя. Нецензурна лайка сполучається у нього з чорним гумором та їдкою сатирою, що, як поступово розуміє читач, стає реакцією на абсурдність і хаос реальності, в якій існує хлопець, адже, коли Вернон розповідає про час, проведений з дівчиною, в яку він закоханий, ненормативна лексика та грубість зникають. Водночас, незважаючи на розмовну стилістику, герой використовує складні конструкції,

його мова не тільки емоційна, але й образна, насичена різноманітними тропами та фігурами. Так, згадуючи свого загиблого друга, Вернон зазначає: «Його характер так гарно вписувався в його особистість, як ніжка у панчішку, в ті часи, коли ми були володарями всесвіту, коли бруд на кросівках був важливіший за самі кросівки» (Ді Бі Сі П'єр, 2008). Мова Вернона, сповнена деталей, характеризує його як людину спостережливу, тонку, схильну до аналізу, непередбаченого поєднання мовних засобів. Отже, в обох творах мова стає проявом ставлення героїв до оточуючого світу.

Тонкість сприйняття людей, подій, суспільства в цілому властива для обох героїв. Так, Голден презентований як людина, «зачеплена за красу» (Таратута, 2005, с. 2–3), людина тонкої душевної організації із підсвідомим прагненням до ідеалу. Понад усе він цінує порядність і моральну охайність, відчуває навіть найтонше відхилення від його уявлень про честь і природність. Для Колфілда неприйнятне розділення за національною, релігійною та іншими ознаками, які не залежать від людини. Він не сприймає будь-якої гри, будь то фальш, обман з метою отримання якогось зиску, морального чи матеріального, або неприродна гра артистів театру чи штучність мелодрами в кіно. В багатьох життєвих ситуаціях він відчуває межу припустимості/неприпустимості краще, ніж досвідчені, але морально глухі дорослі.

Вернон також вигідно вирізняється серед свого оточення. Він єдиний приязно ставиться до Хесуса, який піддавався булінгу з боку однокласників, і відчуває антигуманність атмосфери в класі. Він єдиний бачить фальшивість чоловіка, в якого закохана його мати, розуміє його споживацьке ставлення до неї. Вернон на відміну від дорослих відчуває штучність дружби між матір'ю та її подругами, стосунки між якими базуються на намаганні виставити себе в найбільш вигідному світлі, хизуючись новими модними речами та вигідними стосунками, з одного боку та нестримній та відчайдушній заздрості з іншого: «Леона Дант приходить лише тоді, коли має принаймні дві речі, якими можна вихвалитися, щоб співрозмовник чітко усвідомив всю марноту свого життя. Щоб податися до Лечугів, їй потрібно щонайменше п'ять таких речей, тож ми в молодшій лізі» (Ді Бі Сі П'єр, 2020).

І Голден, і Вернон — люди, які відчувають себе відчуженими від оточуючого їх соціуму. Варто зазначити, що, попри поширене ставлення до Голдена Колфілда як до бунтаря проти соціуму, в якому він живе, або як до предтечі бунтівного покоління, одразу після виходу твору поряд з таким соціально обумовленим визначенням існувала думка, що негативне ставлення Голдена до світу мотивоване перш за все глибокою травмою втрати молодшого брата Аллі, який помер від лейкемії. За текстом роману зрозуміло, що це сталося декілька років тому, але рана в душі Голдена не загоєна і він постійно до неї повертається. Він певним чином приватизує трагедію, звинувачуючи багатьох родичів та знайомих в удаваних співчуттях та скорботі, адже вони не можуть це відчувати, як він. Саме це дало можливість Менанду узагальнити точку зору багатьох літературознавців, зазначивши, що Селінджер «не намагався викрити

духовну злиденність конформістської культури; він писав історію про хлопчика, чий молодший брат помер. Врешті-решт, Голден нещасливий не тому, що бачить, що люди — фальшивки, він бачить, що люди — фальшивки, тому що він нещасливий» (Menand, 2001). Ненавмисно Ді Бі Сі П'єр наслідує цей аспект, також поміщаючи свого героя в ситуацію важкої психологічної травми, яка на відміну від твору «Ловець у житті» стає в романі «Вернон Господь Літтл» сюжетотворчою: Вернон не тільки втрачає близького друга Хесуса, але й стає свідком масового вбивства ним однокласників, від цькування яких той потерпав, та самогубства самого вбивці. Отже, сприйняття Верноном оточуючих людей, подій, суспільних норм та реакцій соціуму, безумовно, відбувається під впливом глибокої психологічної травми, яка загострює негативні реакції і сприяє бунту проти цього суспільства.

У наукових розвідках також чільне місце посідає підлітковий вік, важкий за своїми психологічними характеристиками та викликами, коли вчорашня дитина має стати частиною світу дорослих і знайти там своє місце. Тому намагання побачити в Голдені «вічні проблеми підліткового віку» (Nieragden, 2010) та персонажа, що втілює в собі «підліткові тривоги» (Bickmore and Youngblood, 2014, с. 250), можна віднести і до 15-річного Вернона, який знаходиться в найактивнішій фазі перехідного віку, що згущує фарби і підсилює незадоволення світом і собою в цьому світі.

Водночас, незважаючи на ситуацію глибокої психологічної травмованості, перед нами все ж таки два підлітки, поведінку яких можна кваліфікувати як бунт проти соціуму, проти суспільних норм. Зазначимо, що соціуми різні, як докорінно різний і бунт кожного з героїв.

США, в яких живе Голден, відділяє від США, в яких зростає Вернон, 50 років, що визначає суттєву різницю в соціально-історичному контексті написання творів. Роман Дж.Д.Селінджера обумовлений післявоєнним періодом, який характеризується економічним розквітом, стабільністю середнього класу, демографічним вибухом та приміським будівництвом. У зв'язку з цим підсилюється соціальний конформізм (більший акцент був зроблений на забезпеченні стабільності та дотриманні загальноприйнятих норм, що було реакцією на потрясіння війни), але й активізуються нові суспільні рухи. Саме конформізм породив моральну кризу, адже вимагав від громадян публічно слідувати суворому набору групових норм: жити у передмісті, будувати кар'єру у великій корпорації, демонструвати матеріальне благополуччя та сімейні цінності. Для багатьох цей нав'язаний ідеал перетворився на маску, яка приховує особисті тривоги, незадоволеність, внутрішню невідповідність. Саме розрив між публічним бездоганним фасадом і приватною, часто неблагополучною реальністю і стає причиною бунту селінджерівського героя. Його батько також один з тих, хто вибудовує своє життя за загальними правилами: «Хоч батько досить заможний, я не знаю, скільки він заробляє, — він мені про це не говорить, — але, напевне, багато. Він юрисконсульт корпорації. А вони загібають гроші

лопатою. І ще я знаю, що він заможний, бо він постійно вкладає гроші в якісь постановки на Бродвеї» (Селінджер, 2015).

Бунт Голдена пасивний та умоглядний. Він не робить ніяких вчинків у межах свого бунту. Багато критиків взагалі звинувачують хлопця в тому, що він не здатний на вчинок, а будь-яка дія, яку він розпочинає, приречена на фіаско, хоча інколи це пов'язано із небажанням руйнувати красу. Здебільшого його бунт простежується у несприйнятті фальші оточуючого його світу: він постійно аналізує вчинки людей і оцінює за критерієм природності, щирості, справжніх мотивів. У цьому світі його дратує майже все: і маніпуляції директора школи, який приділяє батькам учнів кількість часу в залежності від їхнього фінансового статусу, а перед батьківським днем дає вказівку годувати дітей смачніше, ніж завжди, і підлабузницький сміх учителя Спенсера, який змушений сміятися з примітивних жартів директора, щоб дотриматися субординації, і конформізм старшого брата, який заради грошей та комерційного успіху продався Голівуду, відмовившись від справжнього мистецтва, і намагання колишнього сусіда по кімнаті видати дорогі валізи Голдена за свої власні, щоб підняти свій соціальний статус, і неприродна гра акторів театру, які, розуміючи свій талант, грають для того, щоб сподобатися, і багато всього іншого. Голден — романтик-ідеаліст, зайнятий пошуком власної автентичності і перейнятий потребою врятувати невинність, яку він бачить в дітях, адже тільки з ними він здатний на глибоку щирість. Саме їх він збирається рятувати над прірвою в житті від фальшивого, лицемірного світу. Рятувати від світу, до якого належить його батько, до способу життя якого він також ставиться з презирством, як до всього штучного: «Я не хочу сидіти в клятому «Кадилаку» і їхати в клятий клуб, як мій батько, і грати в бридж, і пити кляті коктейлі, й базікати про баб, про машини та про всякі кляті дурниці, які вони всі обговорюють. Я б навіть не сів у ту кляту машину, якби вона була моя. Краще б уже завести коня. В конях принаймні є щось людське, хай йому грець!» (Селінджер, 2015) — так підліток намагається відмежуватися від фальшивого способу життя заможних дорослих. Отже, бунт в думках і словах Колфілда, справжні вчинки якого свідчать про нездатність зробити над собою зусилля, навіть для того щоб отримати освіту: його відраховують через неуспішність з четвертої поспіль школи. Певним чином це можна пояснити його небажанням «грати за правилами», але фінансовий статус батьків, від якого він намагається відмежуватися (водночас успішно користується) дає можливість довго не брати відповідальність за власні вчинки, залишатися у зручному дитинстві і відтерміновувати думки про власне майбутнє і своє місце у дорослому світі.

У зовсім іншому соціумі існує Вернон Літл. Роман Ді Бі Сі П'єра написаний на стику тисячоліть і презентує нову Америку, поглинену цілодобовими новинами, різноманітними стереотипами, одними з яких стають стереотипи про низький рівень (освітній, інтелектуальний, культурний) техасців та зростанням збройного насилля. Публікація роману збіглася з вторгненням США в Ірак, символізуючи поступки розуму та демократії під впливом ринку.

Головним імпульсом для написання твору, безумовно, послугувала низка випадків шкільної стрілянини, кульмінацією чого став Колумбайн, коли в 1999 р. в школі штату Колорадо жертвами двох старшокласників стали 12 вбитих учнів та вчитель, після чого нападники покінчили з собою. Подія довго і активно обговорювалася медіа, які прагнули перманентної сенсації, підігриваючи інтерес до справи.

Вернон Літл повстає саме проти такого світу. Його бунт діяльний, адже поступово із свідка страшної події — вбивства його другом Хесусом 16 однокласників — він стає співучасником, а потім вже і прямим винуватцем. Перетворившись на жертву системи, Вернон змушений захищатися від неї. На відміну від Голдена він не має можливості залишатися дитиною, а змушений дуже швидко подорослішати. Йому нема на кого розраховувати, його нема кому захистити. Він опиняється один проти всього світу, адже навіть близькі люди зайняті своїми справами і байдужі до проблем хлопця, не сприймаючи їх всерйоз. Вернон тікає з дому, потім з країни, але сили безпеки знаходять його і добиваються екстрадиції.

Фактично кожна сторінка твору проливає світло на сутність суспільства, яке намагається знищити героя і проти якого він виступає. Медіа, як колись пророкував Р.Бредбері в романі «451° за Фаренгейтом», заповнили собою весь простір життя, і для цього, як з'ясувалося, не потрібні 4 відеостіни, достатньо грамотно маніпулювати свідомістю невибагливих, не схильних до аналізу глядачів, готових цілодобово поглинати сумнівні шоу та новини. Для цього не потрібні фахівці (фальшивий журналіст Лаллі сприймається всіма як професіонал), а лише натовп, який можна сьогодні переконати в тому, що людина — жертва, а завтра — в тому, що вона злочинець. Маніпулятивна квазіпсихологія сприймається глядачами як докази, коли Лаллі, що знаходиться в конфлікті з Верноном, тлумачить наявність тих чи інших банальних побутових предметів у кімнаті останнього, перетворюючи їх на докази його потенційно можливої злочинності. На шоу в гонитві за сенсацією перетворюється все, навіть розстріл засуджених до страти. А прості обивателі настільки прагнуть слави, що готові за можливість промайнути в телепрограмі зрадити найближчу людину. Зазначимо, що Вернон — єдина людина в романі, яка розуміє медійну маніпуляцію, жертвою якої стає.

П'єр змальовує споживацьке суспільство, де все звелось до прагнення купити модні речі, зв'язки, можливості (навіть мати Вернона купує холодильник замість піклування про сина), суцільну корупцію, яка проникає і в сферу юрисдикції, коли свідків можна купити, свідченнями зманіпулювати, з невинної людини зробити злочинця. Автор напружує сюжет, коли адвокат Вернона, професійно вибудувавши лінію захисту, фактично доводить невинуватість свого підзахисного, але декілька речень, сказаних Верноном не за сценарієм адвоката, моментально використовується суддею та прокурором, мета яких — сфальсифікувати справу. Їхня зацікавленість не має особистого характеру, а є результатом системного тиску та цинічного підігрування медіа-цирку. Після

масового вбивства в маленькому містечку, яке охоплене страхом та жагою відплати, громадськість вимагає швидкого, зрозумілого вироку, який би задовольнив усіх. А журналіст Лаллі, особистий ворог Вернона, та його телешоу вже «призначили» Вернона другим вбивцею. До того ж суддя зацікавлений в швидкому закритті справи, щоб відновити видимість порядку та уникнути подальших потрясінь і критики на адресу суду, тим більше що під тиском ЗМІ вся країна вже вважає Вернона винним. Отже, суд виступає як провідник суспільної думки та медійного наративу, а не як безпристрасний арбітр, яким має бути. Роман же сприймається як гостра соціальна сатира, що викриває американську одержимість славою, жорстокість системи правосуддя, маніпулятивність ЗМІ, які можуть створювати та руйнувати життя.

Обидва твори є романами дорослішання. На відміну від «Ловця у житті», в якому науковці на тлі реалістичної оповіді вбачають риси твору, що знаходиться в спектрі переходу від модернізму до постмодернізму, розглядаючи окремі елементи зазначених напрямів, в романі «Вернон Господь Літтл» спостерігаємо такий рівень концентрації подій, який дає можливість говорити про використання автором абсурдизму з метою загострення соціальної та моральної проблематики твору.

Крім того, опублікований у 2003 р. роман «Вернон Господь Літтл» розглядається деякими авторами як постмодерністський, деякими як метамодерністський. Незважаючи на зазначення в низці наукових розвідок наявності постмодерністської гри, іронії та цинізму (O'Kelley, 2003, Sifton, 2003), притримуємося думки, що роман — яскравий зразок літератури нової щирості, яка є головною складовою метамодернізму.

1. Серед проблем, піднятих у творі, чільне місце посідають проблеми більш інтимного, особистісного характеру, властиві саме для літератури нової щирості. Автор акцентує увагу на проблемах булінгу, педофілії, гомофобії, виховання, становлення особистості підлітка, самотності тощо. Роман рясніє відвертими сценами (необхідними як для викриття злочинів, так і для демонстрації справжніх почуттів) та роздумами головного героя про них. «У своєму романі П'єр створює персонажів, чия репутація педофілів відверта та потворна. Секс представлений як ще один товар», — зазначає С.Чочія (Сіосія, 2016, с. 15).

2. Вернон Літтл, що є протагоністом в романі — типовий герой нової щирості — рефлексуюча особистість, занурена у свій внутрішній світ, намагається «розібратися у миттєвих спалахах емоцій, відчуттях, переживаннях, їхніх причинах», «переймається питанням власної ідентичності, намагається відповісти на питання *хто я? який я? що означає бути мною*», «почуває себе самотнім і незрозумілим в оточуючому глобальному світі, прагне спілкування з тими, для кого його проблеми близькі і важливі, хто почує і зрозуміє» (Taratuta, Melnyk, 2024, с. 148).

3. У творі наявна сповідальна наративна манера, яка «обумовлює емоційно-забарвлену лексику, наближеність до розмовного стилю, часто сповнена різноманітного жаргону та сленгу, відтворення індивідуального стилю оповідача

тощо. В оповідній манері спостерігається безпосереднє звернення до адресата, яким <...> є читач, запрошення до діалогу» (Taratuta, Melnyk, 2024, с.148).

4.Твір глибоко психологічний. Велику роль в ньому відіграє емпатія, завдяки якій читач співчуває героєві, у певних ситуаціях ідентифікує себе з ним.

5.Мета автора твору — апеляція до загальнолюдських цінностей, яка відсутня у постмодерністських творах. Для Вернона Літтла важливо бути моральним. Критерій моральності стає для нього головним у його ставленні до людей. І навіть іронія та цинізм мають у романі функцію викриття аморальності з метою декларації загальнолюдських цінностей, їхньої гуманістичної забарвленості.

Висновки. Проведений компаративний аналіз романів Дж.Д.Селінджера та Ді Бі Сі П'єра дозволив простежити значну трансформацію образу американського підлітка та динаміку жанру роману виховання. Попри наявність спільних рис, якими є психологічна травмованість обох героїв, близькість наративної манери, негативна реакція на соціум та бунт проти нього, було виявлено багато відмінностей, серед яких зміна соціально-історичного контексту, який принципово впливає на умови життя героїв, різниця у соціальному статусі, трансформація наративу і стилістики, зміна літературної парадигми. Відмінності в соціально-фінансовому статусі вказують на розширення фокусу зображення підлітка: від умоглядного бунту забезпеченого хлопця, який багатьма літературознавцями іронічно критикується, до гострого соціального протистояння знедоленого героя. Водночас дослідження показало, що обидва героя протестують проти фальшивого, споживацького характеру суспільства, в якому живуть, і, хоч і в різний спосіб, але протистоять йому, відстоюючи власні морально-етичні домінанти. Але якщо Голден Колфілд бунтує проти внутрішньої порожнечі та лицемірства суспільства 1950-х, то Вернон Літтл веде відкриту і відчайдушну боротьбу з жорстокою, корумпованою та маніпулятивною медіа-реальністю ХХІ століття, водночас демонструючи глибоку внутрішню моральність і щирість, характерну для нового літературного напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ді Бі Сі П'єр (2020) Вернон Господь Літтл. Вавилонська бібліотека. 296 с.
2. Селінджер, Дж.Д. (2015) Ловець у житі. Клуб сімейного дозвілля. 256 с.
3. Таратута, С. (2005) Світ, що руйнує красу: деякі аспекти аналізу роману Дж. Д.Селінджера "Над прірвою в житті". *Зарубіжна література в школах України*. №7. С. 2–3.
4. Baxter, K. (2008). *The Modern Age: Turn-of-the-Century American Culture and the Invention of Adolescence*. Tuscaloosa, AL: The University of Alabama Press.
5. Bickmore, S. T., and Kate Youngblood. (2014) "It's The Catcher in the Rye...He said it was the kind of book you made your own": Finding Holden in Contemporary YA Literature'. *English in Education*, 48(3), 250-63.
6. Brace, M. (2003). *Vernon God Little by D.B.C. Pierre. A Huckleberry Finn for the Eminem Generation*. The Independent, February 3. Accessed 2 February 2010 from <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/reviews/vernon-god-little-by-dbc-pierre596510.html>
7. Chinn, S. E. (2008). *Inventing Modern Adolescence. The Children of Immigrants in Turn-of-the-Century America*. New Brunswick, NJ and London: Rutgers University Press.
8. Ciocia, S. (2016) "The world loves an underdog," or the continuing appeal of the adolescent rebel narrative: a comparative reading of *Vernon God Little*, *The Catcher in the Rye* and *Huckleberry Finn*. *Children's Literature in Education*. pp. 1- 20. ISSN 0045-6713.

9. McCarthy, S. F. (2004). Vernon God Little Review. The Missouri Review, 27(1), 183-85.
10. Menand, L. (2001). Holden at Fifty. The Catcher in the Rye and What it Spawned. The New Yorker, October 1. Accessed January 20, 2016 from <http://www.newyorker.com/magazine/2001/10/01/holdenat-fifty>.
11. Mintz, S. (2004). Huck's Raft. A History of American Childhood. Cambridge, MA and London: The Belknap Press of Harvard University Press.
12. Nieragden, G. (2010) Thank You, Holden Caulfield, and Goodbye: Fresh Ideas for Teaching Adolescent(s) Fiction-the What and the How. English Studies: A Journal of English Language and Literature, 91(5), 567-578.
13. Oates, J. Carol. (2003). Showtime. A Booker Prize Winner Reimagines America. The New Yorker, October 27. Accessed January 20, 2016 from <http://www.newyorker.com/magazine/2003/10/27/showtime>.
14. O'Grady, C. (2003). Lone Star. DBC Pierre's Sparkling Debut. The Guardian, January 18. Accessed January 20, 2016 from <http://www.theguardian.com/books/2003/jan/18/featuresreviews.guardianreview18>
15. O'Kelley, P. [Review of *Vernon God Little*]. Quoted in *Vernon God Little* by D.B.C. Pierre. London: Faber and Faber, 2003
16. Sifton, S. (2003). Holden Caulfield on Ritalin. The New York Times, November 9. Accessed January 20, 2016 from <http://www.nytimes.com/2003/11/09/books/holden-caulfield-on-ritalin.html>.
17. Taratuta S., Melnyk T. (2024) Poetics of New Sincerity Literature VS Postmodern Aesthetics: Kazuo Ichiguro's Novel "Never Let Me Go". Alfred Nobel University Journal of Philology. vol. 2, issue 28, pp. 141-169, DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-217X-2024-2-28-9>

УДК 811.111' 276

DOI: 10.31652/2786-9083-2025-6(2)-91-102

*Мирослова Кірієнко, кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри англійської філології
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0001-8978-8161
mcovganuk@gmail.com*

*Марія Даниленко, магістр факультету іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0009-0004-8454-321X
maria.danilenko.az@gmail.com*

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ

У статті зазначено, що реклама на сучасному етапі розвитку набула статусу соціокультурного інституту, який має значний потенціал для впливу як на окрему особу, так і на суспільство в цілому. Досліджено її роль не лише як засобу просування товарів і послуг, а й як ефективного інструменту формування соціальних цінностей, моделей поведінки, комунікативних стратегій та мовленнєвих практик у сучасному інформаційному просторі.

Метою статті було вивчення комунікативно-прагматичної специфіки англомовного рекламного дискурсу. Для цього застосовано методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції та порівняння. Наукова новизна полягає у вперше здійсненому комплексному аналізі проявів комунікативно-прагматичної специфіки англомовного рекламного дискурсу, що дозволяє глибше зрозуміти механізми мовленнєвого впливу та способи формування уявлень, поведінки й намірів адресатів у процесі масової комунікації.

У статті досліджено, що реклама розглядається як форма комунікативної діяльності, яка передає соціокультурну інформацію про товари та послуги, водночас відображаючи соціальні відносини в суспільстві. Встановлено, що її головна функція полягає у впливі на свідомість та підсвідомість потенційного споживача з метою стимулювання до придбання товару чи послуги. Проаналізовано, що рекламний дискурс є прикладом масового комунікативного процесу, де поєднання мовних і паралінгвальних елементів формує цілісне рекламне повідомлення. Доведено, що мовленнєвий вплив реалізується через відкриті (експліцитні) та приховані